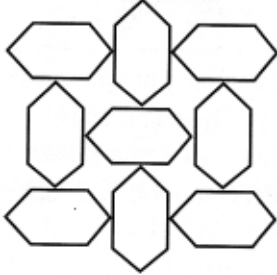

जमिनीवरील नक्षी (टेसेलेशन)

भूमितीतील वेगवेगळ्या आकारांचे तुकडे म्हणजे टाइल्स जमिनीवर बसवून निरनिराळ्या प्रकारची नक्षी बनवता येते. यात टाइल्सचे कोणतेच तुकडे एकावर एक येत नाहीत किंवा त्यात रिकामी जागाही सोडलेली नसते. याला टेसेलेशन म्हणतात. इतिहासाच्या दृष्टीने पाहिले, तर प्राचीन रोममध्ये आणि मुसलमानी कलेत याचा वापर करण्यात येत असे. उदाहरणार्थ, ताजमहालच्या फरशीवर अशा प्रकारची नक्षी आहे. विसाव्या शतकात एम. सी. एस्चेर यांनी याचा कलात्मक दृष्टीने वापर केला आहे. मधमाशीच्या पोळ्यातील षटकोनी आकाराच्या लहान लहान खिडक्या हे याचेच उदाहरण आहे.

ताजमहालच्या
जमिनीवरील नक्षी.

सुप्रसिद्ध कलाकार एम. सी. एस्चेर (1898-1972) यांच्या कलाकृतींतून अनेक गणितज्ञांना प्रेरणा मिळाली आहे. स्पेनमधील अल्हंब्रा येथील भिंतीवरील अनेक नक्षीकामांचा त्यांनी अभ्यास केला होता. त्या विशेष नक्षीकामांबद्दल ते आपल्या पुस्तकात म्हणतात : “या अमूल्य ठेव्यातून मला सर्वाधिक प्रेरणा मिळाली आहे. एकमेकांशेजारी असणारे एकसारखे आकार भरताना त्यात अजिबात रिकामी जागा न सोडण्यानेही एखाद्या पृष्ठभागाचे विशिष्ट स्वरूपात विभाजन करता येते.”

